

СВІТОВИЙ ВАЛЮТНИЙ РИНОК: ТЕНДЕНЦІЇ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ

А. М. СЛОБОДЯНИК, кандидат економічних наук,
асистент кафедри біржової діяльності
**Національний університет біоресурсів
і природокористування України**
e-mail: ANNA.NOVOSELTSEVA@yandex.ru

Анотація. Розглянуто глобалізацію ринків фінансових послуг, що супроводжувалася концентрацією учасників і операцій та сприяла інтенсивному зростанню й консолідації світових фінансових центрів, оскільки на сьогодні торгівля валютою стала одним із найпопулярніших видів діяльності. Це, у свою чергу, визначає якісно новий ступінь інтернаціоналізації валютно-кредитних і фінансових відносин.

Досліджено, що світовий валютний ринок охоплює валютні ринки всіх країн світу, оскільки він являє собою ланцюг тісно пов'язаних між собою системою супутникового та мобільного зв'язку світових регіональних валютних ринків. Доведено, що єдина міжнародна система FOREX нині є одним із найбільших та високоприбуткових ринків у світі для інвесторів. З'ясовано, що сучасні тенденції розвитку світового валютного ринку являють собою сукупність факторів, що повністю відповідають вимогам сучасної економіки та дозволяють удосконалити взагалі всю систему міжнародних економічних відносин.

Ключові слова: валютний ринок, світовий валютний ринок, глобалізація ринків фінансових послуг, валютно-кредитні відносини, торгівля валютою, ринок FOREX

Актуальність. Світовий валютний ринок – це специфічно оформлений механізм, що обслуговує та регулює міжнародну систему валютних операцій на основі попиту та пропозиції. Торгівля валютою стала на сьогодні одним із найпопулярніших видів діяльності: щоденно оборот світового валютного ринку сягає 2 трлн доларів США. Приблизно 80% всіх операцій становлять спекулятивні операції, тобто ті, що мають за мету отримання спекулятивного прибутку.

Отже, актуальність даної теми в тому, що для забезпечення свободи діяльності будь-якого ринку необхідно аналізувати тенденції його розвитку. Правильне розуміння ситуації на ринку, здатність прогнозування поведінки ринку, аналіз його настрою приводить до обґрунтованого прийняття рішення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематику світового ринку та його аналіз досліджено в роботах багатьох як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Причиною такої уваги з боку науковців є надзвичайна актуальність проблеми, а також стрімкий

розвиток валютно-кредитних відносин, що потребує детального дослідження ринку. Вітчизняними авторами цих досліджень є: Д. Лук'яненко, В. Будкін, Б. Губський, Ю. Пахомов, Є. Савельєв, М. Солодкий, Ю. Макогон, А. Гальчинський, А. Філіпенко, В. Яворська, а також закордонних учених Дж. Кейнса, Д. Ріккардо, М. Фрідмана, Л. Вальраса, Я. Тінбергена, Р. Мандела та багатьох інших.

Мета дослідження – аналіз та дослідження тенденцій сучасного розвитку світового валютного ринку, дослідження причин, що призвели до тих чи інших результатів, а також розгляд прогнозів та очікуваних тенденцій щодо динаміки валютних курсів та обсягів проведення валютних операцій.

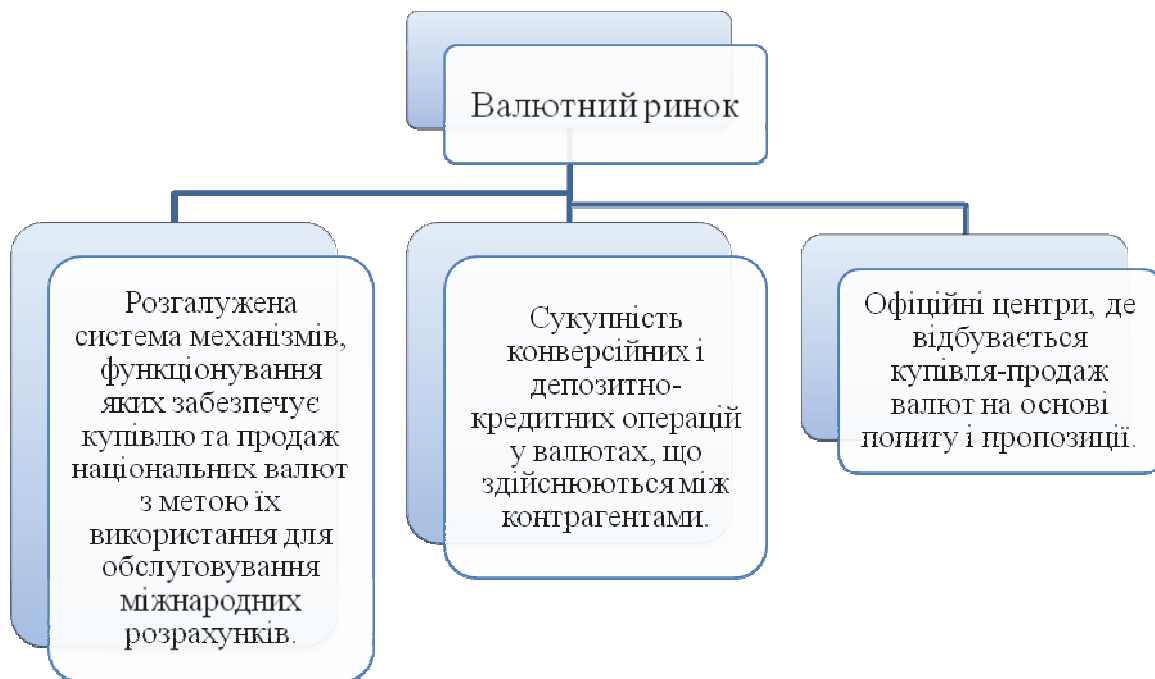
Матеріали і методи дослідження – є джерела як теоретичних знань, так і періодичні видання, які відображують сучасний стан поданої проблематики.

Результати дослідження та їх обговорення. Зовнішньоторгівельні операції, зарубіжні інвестиції та кредитування, вивіз капіталів, прибутків і доходів у різних формах з країни в країну потребують проведення різних операцій з валютами. Валютні операції є операціями з купівлі-продажу валюти. Ці операції розрізняються по видах залежно від цілей і термінів їх здійснення. Вони мають на меті придбання валют для комерційної діяльності або наживи від спекулятивного прибутку за рахунок курсової різниці, а також для страхування від валютного ризику. Валютні операції сприяють конвертованості валют, своєчасності міжнародних розрахунків, міжнародному руху капіталів [1].

Обмін валют і операції з ними здійснюються на специфічному ринку – валютному. Валютний ринок є системою (сукупністю) економічних і організаційних відносин, що складаються на основі купівлі і продажу іноземних валют. Валютний ринок – це також особлива сфера діяльності, яка забезпечує зіставлення попиту іноземної валюти з її пропозицією і визначає її курс щодо національної грошової одиниці даної країни [2]. Валютний ринок представляє собою складну систему механізмів та інститутів, які доповнюють одне одного (див. рис.).

Міжнародні валютно-кредитні та фінансові відносини – одна з найбільш складних сфер світогосподарських зв'язків. У них фокусуються проблеми національної та світової економіки, розвиток яких історично йде паралельно й тісно переплітаючись. У міру глобалізації світового господарства збільшуються міжнародні потоки товарів, послуг і особливо капіталів і кредитів.

Під впливом функціональних зрушень у глобалізованому світовому господарстві посилюється процес фінансової глобалізації. Це визначає якісно новий ступінь інтернаціоналізації валютно-кредитних і фінансових відносин. Вони набувають рис цілісності, заснованої на взаємних інтересах країн, незважаючи на суперечності й конфлікти в цій сфері.

Зміст валютного ринку*

*Джерело: розроблено автором на основі [2].

Глобалізація ринків фінансових послуг, що супроводжується концентрацією учасників і операцій, сприяє інтенсивному зростанню й консолідації світових фінансових центрів. На частку трьох міст – Лондона, Нью-Йорка й Токіо — доводиться більш 1/3 світових титулів власності, що перебуває в керуванні інституціональних інвесторів, і понад половина обсягу операцій валютних бірж світу. Багато країн демонструють зацікавленість у створенні на своїй території світових або принаймні регіональних фінансових центрів, тому що подібні центри сприяють значному припливу капіталів у країну, поліпшують інвестиційний клімат, збільшують податкові вступи й забезпечують ріст зайнятості. Для цього необхідно залучити великі фінансові інститути, зацікавити емітентів і інвесторів з різних країн. У цей час розвертається серйозна конкуренція між різними світовими й регіональними фінансовими центрами.

Спеціальний огляд фінансових центрів світу, названих «столицями капіталів», регулярно приводиться в журналі The Economist. Сучасну ситуацію експерти оцінюють як посилення поляризації між провідними (Лондон, Нью-Йорк, Токіо, Гонконг, Париж, Франкфурт-на-Майні, Сінгапур) та іншими фінансовими центрами світу, до яких, наприклад, належать Чикаго, Цюріх, Сідней та інші [3].

На рубежі ХХ століття банківська система країн Західної Європи виживала завдяки зростанню кількості злиттів і поглинань і державній підтримці. Провідна роль у цьому процесі належить фінансовим групам США (Morgan Stanley, Goldman Sachs, Merrill Lynch, J.P. Morgan Chase Bank). Завдяки конкурентним перевагам у консалтинговій та інформаційній діяльності, ці групи стали контролювати сферу операцій по злиттях і поглинаннях. Великими міжнародними фінансовими центрами в

Європі (крім Лондона) є також Франкфурт-на-Майні, Цюрих, Париж, Люксембург. Цюрих – найбільший, поряд з Лондоном, ринок золота. Париж – переважно ринок міжнародного капіталу у формі банківських кредитів. Головні ринки Франкфурта-на-Майні – ринок банківських кредитів і ринок цінних паперів. Це економічний центр ЄС – тут перебуває Європейський центральний банк (ЄЦБ). Люксембург – типовий приклад світового фінансового центру нового часу, найбільший у світі ринок довгострокового капіталу. Його швидкому післявоєнному зльоту сприяв статус «фінансового оазису» у самому центрі Західної Європи [4].

В останній чверті XX століття – початку XXI століття намітилася тенденція до посилення концентрації фінансових операцій у межах міжнародних і регіональних фінансових центрів. Деякі з них є традиційними фінансовими центрами, інші – відносно молодими. Так, у Німеччині провідні позиції займає Франкфурт-на-Майні, у Франції Ліон поступається Парижу, в Австралії Мельбурн – Сіднею. У цих країнах зростання значення провідного центру пов'язане з прискоренням його розвитком, а не зі згортанням діяльності його конкурентів. Більшість провідних центрів домагаються статусу світового або регіонального фінансового центру, концентруючи непропорційно велику частку міжнародних операцій [5; с. 325–327].

Розвиток світових тенденцій глобалізації та інтернаціоналізації світових фінансових ринків ґрунтується на такому базисному критерії, як прозорість ринку для інвесторів. Цей критерій, за оцінкою ряду провідних експертів, є найголовнішим на світових фінансових ринках. Без умов прозорості ринку і без інформації фінансових аналітиків (про прогнози прибутку для інвесторів, а також ризику) інвестор не стане інвестувати. Наприклад, в Австрії інвестор може отримати інформацію про щоденну дохідність будь-якого фінансового інструменту протягом 15 хвилин на дисплеї комп'ютера. Прибуток по різних фінансових інструментах щоденно розраховується австрійською спілкою фінансових аналітиків із зазначенням конкретних термінів отримання прибутку.

На сьогодні в більшості держав світу вільна купівля і продаж валют здійснюється різними за величиною фінансовими корпораціями, інвестиційними і пенсійними фондами, експортно-імпортними компаніями, банками тощо, які в сукупності утворюють єдину міжнародну систему FOREX (Foreign Currency Exchange Market) – міжнародний ринок обміну іноземних валют. Потреби купівлі та продажу валют визначаються рівнем взаємозалежності різних держав у сфері торгівлі та бізнесу [6].

Ринок FOREX має ряд переваг порівняно з фондовим ринком, на якому переважно існує проблема ліквідності інвестованого капіталу. Наприклад, стандартною тенденцією світових фондових ринків є різке зниження курсу акцій, що зумовлює труднощі інвестора (власника цих акцій) у пошуку покупців цих акцій. На противагу цій тенденції на міжнародному валютному ринку завжди існують готові продавці і покупці – банки, які виконують угоди за поточними котируваннями в будь-який момент часу.

Також на ринку FOREX (порівняно з фондовим ринком) відсутні обмеження по зміні вартості валют, які існують на багатьох фондових

біржах світу. Відповідно, такі вимоги обмежують можливості зростання чи зниження курсу акцій та інших цінних паперів у межах єдиної торгової сесії. Щоденний обсяг угод на міжнародному ринку FOREX коливається в межах 1–1,5 трлн дол. США. Цей обсяг значно перевищує обороти інших окремо взятих ринків, включаючи й фондовий ринок. Одночасно цей рекордний оборот ринку FOREX фіксує стійку тенденцію підвищеної уваги світових інвесторів до капіталовкладень у валютнообмінні операції.

Таким чином, ринок FOREX на сьогодні є одним з найбільших та високоприбуткових ринків у світі для інвесторів. Однак отримання інвестором максимального прибутку на цьому ринку в основному залежить від мобільного доступу до найбільш точної інформації про стан ринку і його аналізу, тобто ринок FOREX, як доводять світові тенденції інвестиційної практики, це абсолютно пріоритетний за своєю доступністю сектор світового ринку для капіталовкладень. Крім того, в умовах взаємодії ринку FOREX з його структурним сектором – ринком валютних ф'ючерсів, інвестор має змогу вирішити дві практичні проблеми:

- отримати прибуток від спекулятивних валютних операцій;
- дійсно захистити свої валютні кошти шляхом хеджування (страхування валютних ризиків).

Валютний ризик на практиці означає загрозу валютних втрат пов'язаних зі зміною курсу іноземної валюти відносно національної, при проведенні зовнішньоторговельних, кредитних, валютних операцій, операцій на фондових ринках і торгових біржах. Валютний ризик для компаній-імпортерів та експортерів виникає в ситуаціях, коли валютою ціни є іноземна для них валюта. Так, компанія-експортер несе збитки при зниженні курсу валюти ціни відносно її національної валюти в період між укладанням угоди та платежем за контрактом.

Таким чином, світовий валютний ринок охоплює валютні ринки всіх країн світу. Він являє собою ланцюг тісно пов'язаних між собою системою супутникової та мобільного зв'язку світових регіональних валютних ринків. Між цими ринками постійно відбувається перелив засобів залежно від поточної інформації, прогнозів провідних учасників ринку щодо положення тих чи інших валют. У зв'язку з розташуванням світових ринків у різних часових поясах можна сказати, що світовий валютний ринок працює цілодобово. Крупна всесвітня торгівля починається вранці в Токіо і Сіднеї, переміщується в Гонконг і Сінгапур, далі зміщується у Франкфурт, Цюрих і Лондон, Нью-Йорк і закінчується в Сан-Франциско і Лос-Анджелесі. Міжнародний валютний ринок відрізняється найбільшою інтенсивністю і ліквідністю в перші години після полудня за європейським часом, оскільки в цей момент одночасно працюють центри торгівлі валютою в Європі і на східному узбережжі США [7].

Усі сучасні тенденції розвитку світового валютного ринку повністю залежать від ситуації, яка склалася на міжнародній економічній арені. Ці сучасні тенденції являють собою сукупність факторів, що повністю відповідають вимогам сучасної економіки та дозволяють удосконалити взагалі всю систему міжнародних економічних відносин. Серед тенденцій

можна виокремити найбільш виражені, і, в першу чергу, до них належить збільшення кількості угод щодо купівлі-продажу валюти, що укладаються через світові електронні торгові спеціалізовані системи, створення яких, у свою чергу, є свідоцтвом високого розвитку інформаційних технологій. Крім того, тенденції на міжнародному валютному ринку набули характеру потягу до реформування даної сфери з точки зору жорсткості порядку укладання валютних угод.

Також є тенденція до збільшення числа учасників валютного ринку, що призводить до розширення його меж. З урахуванням останніх економічних змін, що залишили особливі зміни у кожній з країн, пріоритетними тенденціями стало реформування валютної сфери. Ці реформи пройшли декілька етапів – з регіонального до міжнародного рівня. Крім того, ці тенденції мають за основу корегування міжнародного законодавства з метою виключення можливості проведення так званих тіньових угод [8].

Отже, можна виокремити ряд тенденцій процесу формування і розвитку світової валютної системи і валютного регулювання. У новітній історії, з одного боку, відбувається глобалізація долара і посилення його провідних позицій як міжнародного валютного резерву, а з іншого – розвивається процес регіоналізації з виділенням ключової валюти євро і робляться спроби просування в цьому напрямі країн Південно-Східної Азії, СНД.

Висновки і перспективи. Нині ми є свідками кардинальних змін у механізмі розвитку світового господарства. Трансформації підлягають практично всі сфери світової економіки, та найбільш швидко зміни відбуваються в системі міжнародних валютних відносин. Процеси глобалізації, на наш погляд, набули найбільшого розвитку саме на світовому валютному просторі, в якому відбулося об'єднання національних валютних ринків у єдину систему. Світовий валютний ринок функціонує цілодобово і грошові кошти, які обертаються на ньому, постійно перебувають у русі, переміщуючись з одних фінансових центрів в інші. На сьогодні тільки щодобовий оборот світового валютного ринку досягає величини 1,5–2 трлн дол. США. Одночасно спостерігається і якісна зміна самого об'єкта купівлі-продажу валютних ринків – валют.

Також можна виокремити ряд тенденцій процесу формування й розвитку світової валютної системи і валютного регулювання. Процес розвитку світової валютної системи пройшов ряд стадій – від використання золотого стандарту до утворення окремих валютних зон, від паралельного використання золота і долара в післявоєнний період до витіснення металу з міжнародного платіжного обороту і заміни його американським долларом. У новітній історії, з одного боку, відбувається глобалізація долара і посилення його провідних позицій як міжнародного валютного резерву, а з іншого – розвивається процес регіоналізації з виділенням ключовою валюти євро і робляться спроби просування в цьому напрямі країн Південно-Східної Азії, СНД та ін .

Крім того, спостерігаються поки приховані тенденції реструктуризації та поляризації світового валютного ринку, створеного на базі американського долара. Назріває необхідність зміни функцій

міжнародних фінансових інститутів. У зв'язку з цим, ключовими проблемами нового тисячоліття стануть: перегляд структури світових валютних резервів, міжнародної ліквідності; спроба відмови від домінуючої ролі американського долара багатьма державами та перехід до багатополлярної валютної системи. Далі, ґрунтуючись на об'єктивні глобальні тенденції світового розвитку в цілому і валютного ринку зокрема, можна припустити, що у віддаленій перспективі постане необхідність і доцільність формування єдиної світової валюти.

Список літератури

1. Козик В. В. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / В. В. Козик, Л. А. Панкова, Н. Б. Даниленко. – 2-ге вид., стер. – К. : Знання-Прес, 2006. – 277 с.
2. Світовий валютний ринок [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://studopedia.org/14-40728.html>
3. Бударіна Н. О. Тенденції розвитку сучасного валютного ринку в умовах нестабільності світової фінансової системи [Електронний ресурс] / Н. О. Бударіна. – Режим доступу : <http://jvestnik-c.donnu.edu.ua/article/view/1502/1531>
4. Деньги не пахнут [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://vdollarah.ru/category/bankovskaya-sistema/>
5. Мировой валютный рынок [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.grandars.ru/student/finansy/valyutnyy-rynok.html>
6. Івасів Б. С. Міжнародні ринки грошей і капіталів : навч.-метод. посіб. / Б. С. Івасів, В. В. Комар. – Тернопіль : ТНЕУ. – 2008. – С. 120.
7. Пати́ка Н. І. Міжнародні валютно-кредитні відносини : навч. посіб. / Н. І. Пати́ка. – К. : Знання. – 2012. – 566 с.
8. В поисках инвестора [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.business-magazine.ru/>

References

1. Kozyk, V. V., Pankova, L. A. etc. (2006), *Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny* [International economic relations], 2nd ed, Znannia-Pres, Kyiv, Ukraine.
2. The world currency market. Available at: <http://studopedia.org/14-40728.html> (Accessed 10 September 2016).
3. Budarina, N. O. (2012). "The current trends of the currency market in conditions of instability of the global financial system" available at: <http://jvestnik-c.donnu.edu.ua/article/view/1502/1531> (Accessed 10 September 2016).
4. Money does not smell. Available at: <http://vdollarah.ru/category/bankovskaya-sistema/> (Accessed 10 September 2016).
5. The world currency market. Available at: <http://www.grandars.ru/student/finansy/valyutnyy-rynok.html> (Accessed 10 September 2016).
6. Ivasyv, B. S., Komar, V. V. (2008). *Mizhnarodni rynky hroshej i kapitaliv* [International markets of money and capital], TNEY, Ternopil, Ukraine.
7. Patyka, N. I. (2012). *Mizhnarodni valiutno-kredytни vidnosyny* [International currency and credit relations], Znannia, Kyiv, Ukraine.
8. In search of investor. Available at: <http://www.business-magazine.ru/> (Accessed 10 September 2016).

МИРОВОЙ ВАЛЮТНЫЙ РЫНОК: ТЕНДЕНЦИИ СОВРЕМЕННОГО РАЗВИТИЯ

А. М. Слободяник

Аннотация. Рассмотрена глобализация рынков финансовых услуг, которая сопровождалась концентрацией участников и операций и способствовала интенсивному росту и консолидации мировых финансовых центров, поскольку на сегодняшний день торговля валютой стала одним из самых популярных видов деятельности. Это, в свою очередь, определяет качественно новую ступень интернационализации валютно-кредитных и финансовых отношений.

Исследовано, что мировой валютный рынок охватывает валютные рынки всех стран мира, поскольку он представляет собой цепь тесно связанных между собой системой спутниковой и мобильной связи мировых региональных валютных рынков. Доказано, что единая международная система FOREX сегодня является одним из крупнейших и высокодоходных рынков в мире для инвесторов. Выяснено, что современные тенденции развития мирового валютного рынка представляют собой совокупность факторов, которые полностью отвечают требованиям современной экономики и позволяют усовершенствовать вообще всю систему международных экономических отношений.

Ключевые слова: валютный рынок, мировой валютный рынок, глобализация рынков финансовых услуг, валютно-кредитные отношения, торговля валютой, рынок FOREX

THE WORLD CURRENCY MARKET TRENDS OF CONTEMPORARY DEVELOPMENT

A. M. Slobodyanik

Abstract. The article considers the globalization of financial services markets, which was accompanied by a concentration of participants and operations and contributed to the intensive growth and consolidation of world financial centers. As to date, currency trading has become one of the most popular activities. This, in turn, defines a qualitatively new stage of internationalization of monetary and financial relations.

The global currency market includes the foreign exchange markets of all countries of the world, because it is a chain of closely related satellite and mobile communications of the world regional currency markets. It is proved that a FOREX today is one of the largest and most profitable markets in the world for investors. Found that the current development trends of the global currency market represent a combination of factors, which fully meet the requirements of a modern economy and improve the entire system of international economic relations.

Keywords: the foreign exchange market, foreign exchange markets, globalization of financial services markets, currency-credit relations, currency trading, market FOREX